

Actul de întemeiere al Colegiului Vasile Lupu de la Mănăstirea Trei Ierarhi din Iași

În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Adică, eu, robul și închinătorul Sfintei de o ființă și de viață făcătoarei <și> nedespărțitei Treimi, căreia mă închin și slujesc și muncesc, dreptslăvitorul domn, Io Vasilie voievod, din mila lui Dumnezeu, domn al Țării Moldovei. Bindecuvântat este preabunul Dumnezeu, care cu toate bunătățile m-a ales din pântecele maicii mele și m-a dăruit cu domnia și voievozia țării, din nemăsurata bogăție a milei sale; se cuvine deci pururea a mulțumi lui Dumnezeu pentru că ne-a deschis ușa milostivirii sale și lumina înțelepciunii și am văzut și am înțeles că nici o slavă nu stă neschimbătoare pe pământ și cu moartea neîmpărțită, ci ca floarea se veștejește și ca umbra trece și se nimicește tot omul.

De aceea, cu bunăvoința Tatălui și cu ajutorul Fiului și cu săvârșirea Sfântului și de viață făcătorului Duh, am binevoit domnia mea, cu bunăvoința noastră, cu inimă curată și luminată, din tot sufletul nostru și cu ajutorul lui Dumnezeu și cu rugăciunea Preasfintei, Curatei și Preabinecuvântatei Stăpânei noastre, Născătoare de Dumnezeu și pururea Fecioară Maria, și a celor Trei Ierarhi și Învățători ai Lumii: Vasilie cel Mare, Grigorie Teologul, Ioan Gură de Aur și cu binecuvântarea celor patru ierarhi ai noștri moldoveni: chir Varlaam arhiepiscop și mitropolit de Suceava, și chir Dosoftei episcop de Roman, și chir Anastasie episcop de Rădăuți și chir Gheorghie episcop de Huși, și cu voința întregului Sfat al domniei mele, al boierilor noștri moldoveni, mari și mici, domnia mea am luat pe Domnul Dumnezeu în ajutor, pentru că am vazut și am cunoscut lipsa în țara noastră a înțelepciunii din cărțile sfinte și întunericul neștiinței sfintei învățături, pentru că au dispărut acei oameni învățați și dascăli care înainte de această vreme au vestit și au făcut cunoscută Sfânta Scriptură și alți învățători au lipsit¹, pentru ca dreptslăvitoarea credință să se întărească, și să ajungă Sfintele Șapte Soboare să se adeverească, și bunele obiceiuri în această țară a noastră să se sădească, și Creștinătatea să se apere și acea învățătură și înțelepciunea cărților sfinte să se coboare puțin de la unii la alții.

Din cauza leneviei și a nepăsării care a fost, toate au slăbit într-atât, astfel că oamenii de rând nu au avut la cine să-și încredințeze copiii la învățătură și nu au putut să cunoască carte, astfel că de nevoie toate bunătățile și folositoarele lui Dumnezeu obiceiuri s-au distrus

¹ Șters

și pierdut. Acestea noi, văzându-le nepotrivite, noi am gândit că țara noastră rămâne săracă și înapoiată față de alte țări în învățatură și înțelepciune, pentru că nu au avut nici om învățat în stare să răspundă întrebărilor necredincioșilor.

Ci cât după a noastră putere ne-am străduit din de Dumnezeu dăruita noastră avere și am zidit mănăstirea, în numele Sfinților Trei Ierarhi: Marele Vasilie, Teologul Grigorie, Gură de Aur Ioan, în cetatea noastră de scaun a Iașilor, în care am ales dintre străvechii ortodocși, oameni kieveni de la rugătorul nostru părinte Petru Moghilă arhiepiscop și mitropolit al Kievului și al întregii Rusii, care a trimis călugări temători de Dumnezeu și învățați de la însăși Marea Lavră Pecerska.

Pentru un asemenea lucru plăcut lui Dumnezeu le-am dat, ca să le fie pentru învățatura celor mici și a celor mari, a noastră mai sus scrisă mănăstire le-am dat-o lor, cu tot venitul și cu toate ocinile, ca să le fie lor pentru hrană și pentru îmbrăcăminte, iar cine va merge către învățatură, să învețe, dar să nu aibă a plăti cu bani, cât vor fi dascăli din mănăstirea Pecerska din Kiev în mănăstirea noastră mai sus scrisă, deoarece pentru o asemenea îngrijire și învățatură a oamenilor ortodocși am început și am zidit sfânta rugă și mănăstire din târgul Iașilor, în numele Sfinților Trei Ierarhi și Lumii Învățători: Vasilie cel Mare, Grigorie Teologul, Ioan Gură de Aur.

Și am dat și am miluit această a noastră sfântă rugă mai sus scrisă cu trei sate, anume: Răchitenii, și Temeșenii și Iuganii, ce sunt în ținutul Suceava, pe râul Siret, și cu mori în Siret și cu bălți de pește, care aceste sate le-a cumpărat însuși domnia mea de la al nostru credincios și cinstit boier, Dumitrașco Șoldan vornic marele vornic al Țării de Jos, iar milostivirii sale, boierului nostru, lui Dumitrașco Șoldan vornic, i-au fost drepte de cumpăratură de la toți nepoții și strănepoții și de la toate rudele lui Toader Bucotco pârcălab și a lui Hrincovici clucer [...]². <Și am iertat acele>trei sate:Răchiténii, și Temeșénii și Iuganii, din ținutul Suceava, de toate dările, pentru ca să nu aibă a da nici o dare, nici mare nici mică, nici iliș să nu plătească, nici sulgiu pentru vaci nici pentru oi, nici ceară, nici mied, nici ulei, și nici ughi pentru casă să nu aibă a da, nici zloți, nici taleri, nici lei, nici orți, și nici un lucru să nu ne lucreze.

De asemenea, și de acum înainte, dacă se va întâmpla vreo dare, din pricina multor nevoi și greutăți, ce se întâmplă în această țară a noastră a Moldovei, de toate dabilele și angheriile să fie lăsate în pace și nici camână pentru băutură sau pentru jocărie să nu aibă a

² Neclar (cuvinte pe îndoitura pergamentului)

da, numai să aibă a da aceste trei sate o dată într-un an, [...] ³, când va fi darea împărătească, la haraci, iar altceva nimic să nu aibă a da peste tot anul.

Și de asemenea, am mai iertat de la aceste trei sate o mie de oi țărănești, care fac o sută de oi domnești, și o mie de stupi țărănești, care fac o sută de stupi domnești, și cinci sute de porci țărănești, care fac cincizeci de porci domnești, pe atât cât scriem mai sus, ca să fie iertați în pace fără pecetluit și întru nimic să nu fie învăluiți. Iar dacă se va găsi mai mult decât scrie mai sus să se ia de la dânșii gorștina și desetina după dreptate, cum se ia de la altă țară, și să fie în pace de toate dabilele și angheriile, cum scrie mai sus, care vor fi pe alți oameni în țara domniei mele, nici globnici, nici olăcari, nici cămănari, să nu aibă treabă acolo, nici gloabe să ia, ci să aibă a lua călugării de la sfânta mănăstire mai sus scrisă din târgul Iași ca să strângă toate aceste, pentru ca să le fie lor pentru hrană și pentru îmbrăcăminte și acelor care vor fi lipsiți de învățătura cărții.

Pentru aceea, acele mai sus scrise sate: Răchiténii și Temeșénii și Iuganii, cu mori în Siret, și cu bălți de pește și cu tot venitul, să fie sfintei mănăstiri mai sus zise de la domnia mea drepte ocini, și danie, și miluire și uric, neclintit niciodată, în veacul vecilor.

Iar hotarul acelor înainte zise sate: Răchiténii, și Temeșénii și Iuganii, să fie din toate părțile pe vechile lor hotare, pe unde din veac au folosit.

Iar la acesta este credința domniei mele mai sus scrise, noi, Io Vasilie voievod, și a preaiubitului și din inimă fiu al domniei mele, Ioan voievod, și credința boierilor noștri: credința panului Dumitrașco Șoldan mare vornic al Țării de Jos, și credința panului Toader Petriceico mare vornic al Țării de Sus, și credința panului Gavril hatman și pârcălab de Suceava, și credința panului Constantin Stârcea și Popăscul pârcălabi de Hotin, și credința panului Pătrașco pârcălab de Neamț, și credința panului Iurgahi pârcălab de Roaman, și credința panului Apostol postelnic, și credința panului Ghiorghie ceașnic, și credința panului Iurgachi vistiernic, și credința panului Toma stolnic, și credința panului Bălan comis și credința tuturor boierilor noștri, mari și mici.

Iar după viața și domnia noastră, cine va fi domn dintre copiii noștri sau din neamul nostru sau pe cine îl va alege Dumnezeu să fie domn în țara noastră a Moldovei, acela să nu le strice dania și miluirea, ci să le dea și să le întărească, pentru că le este dreaptă danie și miluire de la domnia mea. Iar cine va îndrăzni să risipească și să strice dania noastră și miluirea și întăritura, acela să fie de trei ori blestemat și blestemat de Domnul Dumnezeu făcătorul cerului și al pământului și de Preacurata Lui Maică și de toți Sfinții, care i-au

³ Loc liber

bineplăcut Lui Dumnezeu, și să aibă potrivnici la strașnica judecată a lui Hristos pe Vasilie cel Mare, Grigorie Teologul, Ioan Gură de Aur, și să aibă parte cu Iuda și cu de trei ori blestematul Arie, în veci și în veacul vecilor.

Iar pentru mai mare tărie și putere a tuturor celor mai sus scrise am poruncit credinciosului și cinstului nostru boier, pan Gavrilaş Matiaș mare logofăt, să scrie și pecetea noastră să o atârne către această adevărată scrisoare a noastră.

În cetatea de scaun Iași, în anul 7148<1640>, luna mai 9 zile.

Io Vasilie voievod <m.p.>